

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. liepos 10 d.
(OR. en)

11692/23

Tarpinstitucinė byla:
2023/0273 (NLE)

ENER 440
ATO 44
POLCOM 162
FDI 26

PASIŪLYMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2023 m. liepos 7 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2023) 447 final
Dalykas:	Pasiūlymas dėl TARYBOS SPRENDIMO dėl Sąjungos pasitraukimo iš Energetikos chartijos sutarties

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2023) 447 final.

Pridedama: COM(2023) 447 final

Briuselis, 2023 07 07
COM(2023) 447 final

2023/0273 (NLE)

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

dėl Sąjungos pasitraukimo iš Energetikos chartijos sutarties

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO DALYKAS

Šis pasiūlymas susijęs su sprendimu dėl Sąjungos pasitraukimo iš Energetikos chartijos sutarties pagal tos sutarties 47 straipsnį.

2. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

2.1. Energetikos chartijos sutartis

Energetikos chartijos sutartis yra 1994 m. pasirašytas ir 1998 m. įsigaliojęs daugiašalis energetikos sektoriui skirtas prekybos ir investicijų susitarimas. Energetikos chartijos sutartis apima nuostatas dėl investicijų apsaugos, prekybos energijos ištekliais bei energetikos produktais ir jų tranzito ir ginčų sprendimo tvarkos. Energetikos chartijos sutartimi taip pat nustatoma tarptautinio 54 susitariančiųjų šalių bendradarbiavimo energetikos srityje sistema. Europos Sąjunga yra viena iš Energetikos chartijos sutarties šalių¹, kaip ir Euratomas, 26 ES valstybės narės (2023 m. gegužės 8 d. duomenimis)², Japonija, Šveicarija, Turkija ir dauguma Vakarų Balkanų ir buvusios SSRS šalių, išskyrus Rusiją³ ir Baltarusiją⁴.

2.2. Energetikos chartijos sutarties atnaujinimas: proceso rezultatai ir dabartinė padėtis

Nuo XX a. paskutiniojo dešimtmečio Energetikos chartijos sutartis iš esmės neatnaujinta, todėl yra gerokai pasenusi. Be to, ji – viena iš investicijų sutarčių, dėl kurių pasaulyje iškeliama daugiausia bylų – jose ieškinius investuotojai pateikia daugiausia ES valstybėms narėms, o patys dažniausiai būna įsisteigę kitoje ES šalyje. Todėl 2018 m. lapkričio mėn. buvo pradėtas atnaujinimo procesas. Iš pradžių Energetikos chartijos konferencija patvirtino nagrinėtinų klausimų, daugiausia susijusių su investicijų apsaugos nuostatomis, sąrašą. Tada ES pasiūlė, siekiant suderinti Energetikos chartijos sutartį su Paryžiaus susitarimu, panaikinti investicijų į iškastinį kurą apsaugą.

2019 m. liepos mėn. – 2022 m. birželio mėn. įvykus 15-ai daugiašalių derybų raundų, 2022 m. birželio 24 d. Briuselyje surengtame neeiliniame Energetikos chartijos konferencijos posėdyje buvo pasiektas derybas užbaigiantis pritarimas iš esmės.

Komisija mano, kad derybų rezultatas atitinka Tarybos suteiktus įgaliojimus.

Atlikta peržiūrėto Energetikos chartijos sutarties ir jos priedų teksto teisinė peržiūra ir 2022 m. rugpjūčio 19 d. visoms susitariančiosioms šalims, įskaitant ES, Euratomą ir visas ES valstybes nares, kurios yra Energetikos chartijos sutarties susitariančiosios šalys, buvo pateikti galutiniai sprendimų projektai, kuriuose išdėstyti peržiūrėti tekstai ir jų įsigaliojimo tvarka (kartu vadinami atnaujinimo dokumentų rinkiniu).

¹ 1997 m. rugsėjo 23 d. Tarybos ir Komisijos sprendimas 98/181/EB, EAPB, Euratomas dėl Europos Bendrijų Energetikos chartijos sutarties ir Energetikos chartijos protokolo dėl energijos efektyvumo ir su tuo susijusių aplinkosaugos aspektų sudarymo (OL L 69, 1998 3 9, p. 1–116).

² Visos, išskyrus Italiją – ji 2015 m. vienašališkai pasitraukė. 2022 m. gruodžio mėn. Lenkija, Prancūzija ir Vokietija taip pat inicijavo pasitraukimo procedūrą ir iki 2023 m. gruodžio mėn. faktiškai pasitrauks iš Energetikos chartijos sutarties.

³ Per 2022 m. birželio 24 d. įvykusį neeilinį Energetikos chartijos konferencijos posėdį buvo panaikintas Rusijos Federacijai suteiktas stebėtojo statusas.

⁴ Per 2022 m. birželio 24 d. įvykusį neeilinį Energetikos chartijos konferencijos posėdį buvo panaikintas Baltarusijai suteiktas stebėtojo statusas ir nutrauktas laikinas Energetikos chartijos sutarties taikymas Baltarusijoje.

Tuo metu atnaujinimo dokumentų rinkinį ketinta įtraukti į sąrašą, kad jis būtų priimtas 2022 m. lapkričio 22 d. įvyksiančiame 33-iajame Energetikos chartijos konferencijos posėdyje. Tuo tikslu Komisija pateikė pasiūlymus dėl dviejų sprendimų atitinkamai pagal SESV 218 straipsnio 9 dalį ir Euratomo sutarties 101 straipsnį, kuriais nustatoma pozicija, kurios turi būti laikomasi Sąjungos ir Euratomo vardu 33-iajame Energetikos chartijos konferencijos posėdyje. Tuo pat metu Komisija priėmė komunikatą, kuriame pabrėžė, kad reikia pašalinti Sutarčių ir Energetikos chartijos sutarties kolizijos riziką, kaip ją aiškina kai kurie arbitražo teismai, kurie nusprendė, kad Energetikos chartijos sutartis taikoma ES vidaus ginčams. Toks aiškinimas, jei jį patvirtintų trečiosios šalies teismai, *de facto* virstų teisine kolizija, nes ES teisę pažeidžiantys arbitražo sprendimai cirkuliuotų trečiųjų šalių teisinėse sistemose. Tarybai pateiktuose pasiūlymuose siūloma, kad ES ir Euratomas pritartų atnaujinimo dokumentų rinkinio priėmimui 33-iajame Energetikos chartijos konferencijos posėdyje. Tačiau Taryba nepriėmė šių pasiūlymų, nes 2022 m. lapkričio 18 d. Nuolatinių atstovų komiteto (COREPER) posėdyje sprendimą blokuojanti keturių valstybių narių (Vokietijos, Prancūzijos, Ispanijos ir Nyderlandų) mažuma susilaikė. Todėl atnaujinimo dokumentų rinkinys buvo išbrauktas iš 33-iosios Energetikos chartijos konferencijos darbotvarkės ir Energetikos chartijos sutarties atnaujinimas nebuvo patvirtintas. Tuo tarpu ES, Euratomas ir visos valstybės narės, kurios yra Energetikos chartijos sutarties šalys, santykiuose su kitomis susitariančiosiomis šalimis ir toliau taiko dabartinę neatnaujintą Sutartį. Be to, toliau tęsiamos procedūros, kuriomis siekiama gauti pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnį neva įsteigtų teismų priimtus sprendimus ir užtikrinti jų vykdymą sprendžiant ES vidaus ginčus.

2.3. Dabartinė padėtis ir siūlomi tolesni veiksmai

Nesant ES ir Euratomo sprendimų, ES ir Euratomas negali dalyvauti balsuojant dėl atnaujinimo dokumentų rinkinio priėmimo Energetikos chartijos konferencijos posėdyje. Paprastai balsuodama Energetikos chartijos konferencijoje Sąjunga turi tiek balsų, kiek yra jos valstybių narių, kurios yra Energetikos chartijos sutarties susitariančiosios šalys. Jei ES ir Euratomas nedalyvauja tokiam balsavimui, Konferencijoje nesusidaro balsavimo kvorumas ir atnaujinimo dokumentų rinkinys negali būti priimtas.

Taryboje nėra kvalifikuotos balsų daugumos dėl ES ar Euratomo sprendimo, kuriuo ES ir Euratomui būtų sudarytos sąlygos dalyvauti balsuojant Energetikos chartijos konferencijos posėdyje ir pritarti atnaujinimo dokumentų rinkinio priėmimui.

Be to, nepaisant problemos, susijusios su atnaujinimo dokumentų rinkinio priėmimu Energetikos chartijos konferencijoje, tam, kad atnaujinta Sutartis įsigaliotų arba būtų laikinai taikoma, reikėtų gauti Europos Parlamento pritarimą, o jis aiškiai pareiškė nepritariantis Sutarties reformai ir ragina ES ir valstybes nares organizuoti koordinuotą pasitraukimą iš Energetikos chartijos sutarties⁵.

Todėl nėra teisinio ir (arba) institucinio būdo, kaip atnaujinti Energetikos chartijos sutartį ir užtikrinti atnaujinimo poveikį, o tai yra būtina sąlyga, kad ES išliktų Sutarties šalimi.

ES ar jos valstybės narės negali likti dabartinės neatnaujintos Energetikos chartijos sutarties susitariančiosiomis šalimis, nes dabartinė neatnaujinta Sutartis neatitinka ES investicijų politikos bei teisės ir ES energetikos ir klimato srities tikslų.

Sutarties nuostatos dėl investicijų apsaugos, įskaitant investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo mechanizmą, neatitinka ES požiūrio į investicijų apsaugą. Visų pirma, neatnaujinta

⁵ 2022 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Energetikos chartijos sutarties modernizavimo.

Energetikos chartijos sutartis yra nesuderinama su Sąjungos teisės autonomijos principu, nes joje nėra kai kurių apsaugos priemonių, kurias Teismas nurodė IEPS nuomonėje, kad būtų galima daryti išvadą, jog arbitražo sprendimai netrukdytų „Sąjungos institucijoms veikti laikantis jos konstitucinių pagrindų“⁶.

Be to, iškastiniam kurui pirmiau aprašytais sąlygomis ir neribotam laikotarpiui suteikta apsauga neatitinka ES tikslų, apibrėžtų Europos žaliojo kurso komunikate, plane „REPowerEU“ arba Klimato teisės akte, t. y. paspartinti perėjimą nuo iškastinio kuro prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos, pasiekti didesnę energetinę nepriklausomybę, užtikrinti ES energetinį saugumą ir, be kita ko, įvykdyti įsipareigojimą iki 2030 m. bent 55 proc. sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį ir iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui.

Todėl ES pasitraukimas iš Energetikos chartijos sutarties yra vienintelis galimas sprendimas.

3. TEISINIS PAGRINDAS

3.1. Pasiūlymo pobūdis ir aplinkybės

Komisijos pasiūlymas susijęs su Tarybos sprendimu išbraukti Sąjungą iš Energetikos chartijos sutarties pagal tos sutarties 47 straipsnio 1 dalį.

Tarybai priėmus tokį sprendimą ir gavus Europos Parlamento pritarimą pagal SESV 218 straipsnio 6 dalies a punkto v papunktį, Komisija galėtų raštu pranešti Energetikos chartijos sutarties depozitarui (t. y. Portugalijos Respublikai) apie jos pasitraukimą iš Sutarties pagal Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 1 dalį.

Pagal Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 2 dalį Sąjungos pasitraukimas įsigalioja praėjus vieniems metams nuo tos dienos, kai depozitaras gauna pranešimą, arba vėlesnę dieną, kuri gali būti nurodyta pranešime apie pasitraukimą.

Pagal Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalį Energetikos chartijos sutarties nuostatos dar 20 metų nuo Sąjungos pasitraukimo iš Energetikos chartijos sutarties dienos taikomos kitų susitariančiųjų šalių investuotojų padarytoms investicijoms Sąjungoje arba Sąjungos investuotojų padarytoms investicijoms kitose susitariančiose šalyse. Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalis neturėtų **jokio poveikio** ES vidaus santykiams, kuriems Energetikos chartijos sutartis, įskaitant jos 47 straipsnio 3 dalį, niekada nebuvo, nėra ir nebus taikoma. Tačiau, kaip nurodyta pirmiau minėtame komunikate, esama teisinės kolizijos rizikos, kurią reikia pašalinti. Komisija ir toliau laikosi nuomonės, kad tinkamas atsakas – valstybėms narėms, Sąjungai ir Euratomui tarpusavyje priimti dokumentą, kuris būtų „vėlesn[is] šalių susitarim[as] <...> dėl sutarties aiškinimo ar jos nuostatų taikymo“, nurodytas Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 31 straipsnio 3 dalies a punkte. Todėl Komisija tęs derybas dėl tokio susitarimo teksto, kurias užbaigus būtų pateiktas pasiūlymas dėl vėlesnio susitarimo sudarymo Sąjungos ir Euratomo vardu. ES ir jos valstybių narių aiškinimo kodifikavimas atskiroje sutartyje (tai įmanoma dėl dvišalio įsipareigojimų pobūdžio) yra dar aktualesnis, nes neatliktas Energetikos chartijos sutarties atnaujinimas, kuriuo pačiame tekste ir taikant siekiu padidinti tikrumą grindžiamą nuostatą būtų įtvirtintas visų susitariančiųjų šalių sutarimas, kad Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis netaikomas ES viduje.

⁶ Nuomonė 1/17, 152–161 punktai.

3.2. Procedūrinis teisinis pagrindas

3.2.1. Principai

Sąjungos sprendimas nutraukti tarptautinį susitarimą ir iš jo pasitraukti turi būti priimtas remiantis tuo pačiu teisiniu pagrindu ir laikantis tos pačios procedūros, kaip ir sprendimas sudaryti tą susitarimą Sąjungos vardu. Todėl tam, kad Sąjunga nutrauktų Energetikos chartijos sutartį ir iš jos pasitrauktų, reikia priimti Tarybos sprendimą, grindžiamą SESV 218 straipsnio 6 dalies a punkto v papunkčiu.

Pagal SESV 218 straipsnio 6 dalies a punkto v papunktį „Taryba, remdamasi derybininko pasiūlymu, priima sprendimą dėl susitarimo sudarymo. Išskyrus tuos atvejus, kai susitarimas išimtinai susijęs su bendra užsienio ir saugumo politika, Taryba priima sprendimą dėl susitarimo sudarymo: a) gavusi Europos Parlamento pritarimą šiais atvejais: <...> v) susitarimams, apimančioms sritis, kurioms taikoma įprasta teisėkūros procedūra arba speciali teisėkūros procedūra, kai reikia Europos Parlamento pritarimo.“

3.2.2. Taikymas aptariamuoju atveju

Energetikos chartijos sutartis nėra susitarimas, susijęs tik su bendra užsienio ir saugumo politika. Energetikos chartijos sutartis yra susitarimas, apimantis klausimus, kuriems taikoma įprasta teisėkūros procedūra. Todėl tam, kad Sąjunga sudarytų Energetikos chartijos sutartį, reiktų Tarybos sprendimo, gavus Europos Parlamento pritarimą pagal SESV 218 straipsnio 6 dalies a punkto v papunktį.

Sąjungos sprendimas nutraukti Energetikos chartijos sutartį ir iš jos pasitraukti turi būti priimtas remiantis tuo pačiu teisiniu pagrindu ir laikantis tos pačios procedūros, kaip ir sprendimas sudaryti tą sutartį Sąjungos vardu.

Todėl siūlomo sprendimo procedūrinis teisinis pagrindas yra SESV 218 straipsnio 6 dalies a punkto v papunktis.

3.3. Materialinis teisinis pagrindas

3.3.1. Principai

Sprendimo pagal SESV 218 straipsnio 6 dalies a punkto v papunktį materialinis teisinis pagrindas pirmiausia priklauso nuo numatomo akto, dėl kurio Sąjungos vardu nustatoma pozicija, tikslo ir turinio. Jeigu numatomu aktu siekiama dviejų tikslų arba jį sudaro dvi dalys ir jeigu vieną iš tų tikslų ar dalių galima laikyti pagrindiniu tikslu arba pagrindine dalimi, o kita dalis ar kiti tikslai yra tik papildomi, sprendimas pagal SESV 218 straipsnio 6 dalies a punktą turi būti grindžiamas tik vienu materialiniu teisiniu pagrindu – tuo, kurio reikalauja pagrindinis ar svarbesnis tikslas arba dalis.

Atsižvelgiant į tai, kad numatomu aktu siekiama kelių tikslų arba jį sudaro kelios dalys, kurie (-ios) yra neatsiejamai susiję (-ios) ir nė vienas (-a) iš jų nėra tik papildomas (-a), sprendimo pagal SESV 218 straipsnio 6 dalies a punktą materialinis teisinis pagrindas išimties tvarka turės apimti įvairius atitinkamus teisinius pagrindus.

3.3.2. Taikymas aptariamuoju atveju

Numatomu aktu siekiama energetikos ir bendros prekybos politikos sričių tikslų ir jį sudaro šių sričių dalys. Šie numatomo akto elementai yra neatsiejamai susiję ir nė vienas iš jų nėra papildomas kito atžvilgiu.

Todėl siūlomo sprendimo materialinis teisinis pagrindas apima šias nuostatas: SESV 194 straipsnio 2 dalį ir 207 straipsnio 4 dalies pirmą pastraipą.

3.4. Išvada

Siūlomo sprendimo teisinis pagrindas turėtų būti SESV 194 straipsnio 2 dalis ir 207 straipsnio 4 dalies pirma pastraipa kartu su SESV 218 straipsnio 6 dalies a punkto v papunkčiu.

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

dėl Sąjungos pasitraukimo iš Energetikos chartijos sutarties

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 194 straipsnio 2 dalį, 207 straipsnio 4 dalies pirmą pastraipą kartu su 218 straipsnio 6 dalies antros pastraipos a punkto v papunkčiu,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

atsižvelgdama į Europos Parlamento pritarimą⁷,

kadangi:

- (1) Sąjunga Tarybos ir Komisijos sprendimu 98/181/EB, EAPB, Euratomas⁸ sudarė Energetikos chartijos sutartį (toliau – Sutartis) ir ji įsigaliojo 1998 m. balandžio 16 d.;
- (2) nuo XX a. paskutiniojo dešimtmečio Sutartis iš esmės neatnaujinta, todėl yra gerokai pasenusi;
- (3) 2019 m. Sutarties susitariančiosios šalys pradėjo derybas, kuriomis siekta atnaujinti Sutartį, kad ji derėtų su Paryžiaus susitarimo principais⁹, darnaus vystymosi ir kovos su klimato kaita reikalavimais ir šiuolaikiniais investicijų apsaugos standartais;
- (4) 2022 m. birželio 24 d. susitariančiosios šalys užbaigė derybas. Derybų rezultatas turėjo būti patvirtintas 2022 m. lapkričio 22 d. vykusiame 33-iajame Energetikos chartijos konferencijos posėdyje;
- (5) iki Konferencijos posėdžio Sąjunga nesugebėjo rasti bendros pozicijos dėl Sutarties atnaujinimo;
- (6) nesant Sąjungos pozicijos, Energetikos chartijos konferencijoje neįmanoma priimti atnaujintos Sutarties. Dabartinė neatnaujinta Sutartis ir toliau taikoma Sąjungai, nepaisant to, kad ji neatitinka Sąjungos investicijų politikos ir teisės, visų pirma Sąjungos teisės autonomijos principo, ir Sąjungos energetikos ir klimato srities tikslų;
- (7) todėl, nesant alternatyvų, Sąjunga turi pasitraukti iš Sutarties;
- (8) pagal Sutarties 47 straipsnio 1 dalį susitariančioji šalis Sutarties depozitarui, t. y. Portugalijos Respublikai, gali raštu pranešti apie savo pasitraukimą iš Sutarties [žr. <https://publications.europa.eu/code/lt/lt-370100.htm>]. Pagal Sutarties 47 straipsnio 2 dalį toks pasitraukimas įsigalioja praėjus vieniems metams nuo tos dienos, kai depozitaras gauna pranešimą,

⁷ OL C ..., ..., p. ... / ... m. ... d. pritarimas (dar nepaskelbtas Oficialiajame leidinyje).

⁸ 1997 m. rugsėjo 23 d. Tarybos ir Komisijos sprendimas 98/181/EB, EAPB, Euratomas dėl Europos Bendrijų Energetikos chartijos sutarties ir Energetikos chartijos protokolo dėl energijos efektyvumo ir su tuo susijusių aplinkosaugos aspektų sudarymo (OL L 69, 1998 3 9, p. 1).

⁹ OL L 282, 2016 10 19, p. 4.

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Sąjunga pasitraukia iš Energetikos chartijos sutarties.

2 straipsnis

Komisija Sąjungos vardu pagal Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 1 dalį raštu praneša apie Sąjungos pasitraukimą iš Energetikos chartijos sutarties.

Priimta Briuselyje

*Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė*